

**Մզիա Օերերեյի
Իրինե Գեղևանիշվիլի**

Իվ.Ջավախիշվիլիի անվան Թբիլիսիի պետական համալսարան

**ԱԲԽԱԶՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ՎՐԱՑԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ԻՆՏԵՐՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՍԵՆՍԻՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄԸ**

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

Հոդվածը մի մասն է այն լայնածավալ հետազոտության, որ անցկացվել է վրացի ուսանողների մեջ ինտերմշակութային սենսիտիվությունը չափելու նպատակով, և որն ընդգրկում է Վրաստանում ապրող հիմնական էթնիկական խմբերի նկատմամբ երիտասարդների ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման գործիքի ստեղծումը և նրա կիրառությամբ ստացած արդյունքները: Հետազոտման մեթոդաբանական հիմքն է Բենետի ինտերմշակութային սենսիտիվությունը զարգացնող մոդելը

DMI: Որպես հետազոտման գործիք օգտագործված է հատուկ ստեղծված ինտերմշակութային սենսիտիվության չափիչ հարցարանը՝ հինգ հիմնական (աղբբեջանցիների, հայերի, աբխազների, օսերի և հյուսիսկովկասացիների) սանդղակներով, որոնցից յուրաքանչյուրն ընդգրկում է վեց ենթասանդղակ: Հարցարանը կազմված է գործիքի զարգացման փորձարկված մեթոդների կիրառությամբ:

Հոդվածում քննարկված է աբխազների նկատմամբ վրացի ուսանողների ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման գործիքը (աբխազների սանդղակը) և նրա կիրառությամբ ստացած արդյունքները:

Հետազոտությունն անց է կացվել 410 (279 իգական և 131 արական սեռի) վրացի ուսանողների շրջանում, որոնց միջին հասակը 18 տարին էր:

Հոդվածը մի մասն է այն լայնածավալ հետազոտության, որ վրացի ուսանողների մեջ անց է կացվել ինտերմշակութային սենսիտիվությունը չափելու նպատակով, և որն ընդգրկում է Վրաստանում բնակվող հիմնական էթնիկական խմբերի նկատմամբ երիտասարդների ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման գործիքի ստեղծումը և նրա կիրառությամբ ստացած արդյունքները: Հետազոտման մեթոդաբանական հիմքը Բենետի (Բենետ, 1993, 1998, Տաբատաձե,

Նացվիշվիլի, 2008) ինտերմշակութային սենսիտիվությունը զարգացնող մոդելն է:

Բենետը քննարկում է կադապարկառուցվածքը, անհատական գիտակցության զարգացման համար անընդհատությունը, ծայրահեղ էթնոցենտրիստությունից մինչև էթնոռելատիվություն: Ըստ նրա, ինտերմշակութային իրազեկությունների զարգացումը երկու հիմնական (էթնոցենտրիստական և էթնոռելատիվ) փուլեր է ընդգրկում: Էթնոցենտրիստական փուլը ցածր ինտերմշակութային զգայունություն է, հիմնականում

կենտրոնացված է սեփական, ազգային մշակույթի վրա, անտեսում է մյուս մշակույթները կամ միայն մակերեսորեն է ընդունում դրանք, այս փուլը բաղկացած է երեք աստիճաններից, դրանք են՝ տարբերությունների հերքում, տարբերություններից պաշտպանություն, տարբերությունների մինիմիզացում: Իսկ էթնոռելատիվ փուլը բարձր ինտերմշակութային զգայունություն է, հետաքրքրվում է այլ մշակույթներով, յուրացնում է նրանց արժեքները, հարմարվում է նրանց: Էթնոռելատիվ փուլը ևս բաղկացած է երեք աստիճաններից, սրանք են՝ տարբերությունների ընդունում, տարբերությունների հարմարվողականություն, տարբերությունների ինտեգրում: Այսպիսով, Բենետի մոդելը աստիճանական բարձրացող է, առանց կտրուկ փոփոխությունների և այդ պատճառով էլ հանդիսանում է ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման համապատասխան տեսական հիմքը: Հետազոտման գործիքը հատուկ ստեղծված ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման հարցարանն է՝ հինգ հիմնական (ադրբեջանցիների, հայերի, աբխազների, օսերի և հյուսիս-կովկասացիների) սանդղակներով, որոնցից յուրաքանչյուրն ընդգրկում է վեց ենթասանդղակ: Հարցարանը կազմված է գործիքի զարգացման փորձարկված մեթոդների կիրառությամբ:

Տվյալ հոդվածում քննարկված է աբխազների նկատմամբ վրացի ուսանողների ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման գործիքը (աբխազների սանդղակը) և նրա կիրառությամբ ստացած արդյունքները:

Հետազոտման գործիքը

Աբխազների նկատմամբ ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման նախնական սանդղակը (կողմնորոշման գործիքը) բաղկացած էր 24

դրույթներից: Յուրաքանչյուր դրույթ արտացոլում էր Բենետի առանձնացված վեց գործոններից՝ տարբերությունների հերքում, տարբերությունների մինիմիզացում, տարբերությունների ընդունում, տարբերություններին հարմարվողականություն և տարբերությունների ինտեգրում, որն է մեկը: Ստորև տրված են դրույթները և նրանց բաշխումը Բենետի կողմից առանձնացված ենթասանդղակների վրա:

Սանդղակ (C)՝ Աբխազների նկատմամբ ինտերմշակութային սենսիտիվություն Հերքում

- C1. Աբխազների մշակույթի և ավանդույթների և սովորույթների մասին ոչինչ չգիտեմ:
- C3. Աբխազական մշակույթը վրացական մշակույթի մաս է:
- C9. Երբեք աբխազների մոտ հյուր չեմ եղել:
- C17. Չեմ կամենում աբխազների հետ հարաբերություն ունենալ:

Պաշտպանություն

- C4. Աբխազները ծույլ են և անբան:
- C7. Աբխազները երախտամոռ են և անբարեխոհ:
- C14. Աբխազները չեն սիրում վրացիներին:
- C19. Աբխազերեն լեզուն արհեստականորեն է ստեղծվել:

Մինիմիզացում

- C2. Աբխազները չեն տարբերվում վրացիներից:
- C11. Աբխազները մեզ նման ավանդույթների սիրահարներ են:
- C16. Աբխազների և վրացիների ավանդույթները և սովորույթները նման են:

Ընդունելը

- C5. Աբխազների հյուրասիրությունը հանրահայտ է:
- C8. Աբխազները հպարտ և ինքնատիպ են:
- C18. Աբխազներն անվեհեր են:
- C24. Աբխազական մշակույթը ինքնատիպ է:

Հարմարվողականություն

C13. Կհյուրընկալելի և կհյուրընկալվելի արխագներին:

C20. Ինձ համար ընդունելի է վրաց-արխագական ընտանիքը:

C22. Արխագների հետ կարելի է բարեկամություն անել:

C23. Կարոտել եմ արխագների հետ հարաբերությանը:

Ինտեգրում

C6. Հաճույքով կմասնակցեի ցանկացած միջոցառման, որը կնպաստի արխագների հետ մերձեցմանը:

C10. Անհրաժեշտ է ավել գնահատել արխագների մշակույթը և ավանդույթներն ու սովորույթները:

C12. Ավել եմ ուզում իմանալ արխագների մշակութային յուրօրինակության մասին:

C15. Հարգում եմ արխագներին, ցանկանում եմ վերականգնել նրանց հետ հարաբերությունը:

C21. Վրացիներս և արխագները միասին պետք է ձևավորենք ավելի առաջադեմ հասարակություն:

Այս դրույթների հիման վրա կազմվեց Լիկերտի տիպի սանդղակ գնահատման չափանշով 1-ից (բոլորովին չեմ համաձայնում) մինչև 5-ը (ամբողջությամբ համաձայն եմ): Նախնական գործիքի փորձարկմանը մասնակցել է 108 ուսանող: Բոլորն ազգությամբ վրացի էին, Իվանե Ջավախիշվիլի անվան պետական համալսարանի, Թբիլիսիի պոլիտեխնիկական համալսարանի և Հոգևոր ակադեմիայի տարբեր ֆակուլտետների ուսանողներ: Նրանցից 62-ն իգական, 46-ը արական սեռի ներկայացուցիչներ էին: Ընտրված խմբի միջին հասակն էր 21-25 տարին:

Հետազոտման հետևանքով ստացած տվյալների վիճակագրական վերլուծությունն անցկացվեց տվյալների հոգեչափական

ծրագրով, Թիա Լուի էթնիկական և գենդերային խմբերի համեմատական վերլուծության հիման վրա, բացասական և ցածր խտրականություն ունեցող դրույթները (C2, C3, C8) հանվեցին գործիքի առաջնային տարբերակներից:

Հիմնական գործիքը համալրվել է մնացած 21 դրույթներից:

Հետազոտման մասնակիցները

Հետազոտությունն անցկացվեց 412 անհատի հետ, նրանցից վերջնականում մշակվեց 410 անհատի տվյալ (279 իգական սեռի, 131 արական սեռի), միջին տարիքը 19.89 տարին: Հետազոտման մասնակիցներն ընտրվեցին պատահական ընտրության սկզբունքով Իվանե Ջավախիշվիլի անվան պետական համալսարանի, Թբիլիսիի պոլիտեխնիկական համալսարանի և Հոգևոր ակադեմիայի բարձրագույն ուսումնական հաստատության ուսանողներից: Հետազոտման ընթացակարգը համանման էր առաջնային գործիքով հետազոտմանը:

Տվյալների հոգեչափական վերլուծությունը և նրա արդյունքները

Տվյալները տեղադրելուց հետո որոշ դրույթներ ենթարկվեցին դարձափոխման, դրանք են.

արխագների նկատմամբ սենսիտիվության չափման սանդղակից՝ C1, C4, C7, C9, C14, C17 և C19 դրույթները:

Հաշվարկել ենք հարցարանի վստահելիության ցուցանիշը արխագների սանդղակի համար (տես՝ աղյուսակ №1), որը բավականին բարձր է:

Սանդղակ	Coefficient Alpha	90% Confidence limits for Coefficient Alpha	GLB
Արխագների սանդղակ	0.84	0.82 =< 0.84 =< 0.86	0.92

Հետազոտման հետևանքով ձեռք բերված տեղեկատվության հոգեչափական վերլուծության առաջին փուլում կիրառեցինք գործոնային վերլուծության մեթոդը:

Գործոնային վերլուծությունը

հոգեբանության մեջ լայնորեն կիրառվում է մի շարք փոփոխականների գաղտնի կառուցվածքի բացահայտման համար: Գործոնային վերլուծության միջոցով փոփոխականների մեծ քանակությունը հասցվում է փոփոխականների ավելի փոքր, փոխադարձաբար իրարից կախված քանակի, որոնք գործոններ են կոչվում: Մեկ գործոնում միավորվում են փոփոխականներ, որոնք հզոր կախվածության մեջ են մեկը մյուսից, իսկ տարբեր գործոնների տակ միավորված փոփոխականները թույլ են կամ ընդհանրապես չունեն կախվածություն:

Ելնելով հետազոտման նպատակից՝ պետք է որոշեինք, թե որ բաղադրամասերը կխմբավորվեն միասին և ընդամենը քանի գործոն կառանձնացվեր: Կլինեին արդյոք դրանք Բենետի մոդելին համապատասխան ենթադրված, վեց ենթասանդղակով կառուցված գործոններին համապատասխան, թե նրանցից յուրաքանչյուրը կունենար տարբեր

ծանրաբեռնում: Հինգ տարբեր սանդղակների հիմք հանդիսացող գործոնների բացահայտման համար կիրառեցինք գործոնների առանձնացման սկզբունքային բաղադրամասերի վերլուծության մեթոդը:

Սկզբունքային բաղադրամասերի գործոնային վերլուծության հետևանքով Վարիմաքսի ալգորիթմային շրջապտույտով, Կայզերի չափանիշներով արխագների սանդղակի վրա առանձնացվեց 6 գործոն, որը բացատրում է վարիաբեռության 59,110%-ը: Դրույթների գործոնի վրա բեռնման ծայրահեղ սահման համարեցինք գործոնային կշռի 0.40 և 0.40-ից ավել ցուցանիշը:

Քննարկենք դրույթների, որպես գործոնների, բեռնման մանրամասն պատկերը բոլոր հինգ սանդղակների համաձայն:

Արխագների սանդղակի արդյունքների նկարագիրը.

Արխագների սանդղակի վրա առանձնացվեց վեց գործոն, որոնք բացատրում են վարիաբեռության 59, 110%-ը (տես՝ աղյուսակ №2):

Աղյուսակ №2 – Արխագների սանդղակի գործոնային վերլուծության մատրիցան

Rotated Component Matrix ^a						
Դրույթներ	Հիմնական բաղադրամասեր					
	1	2	3	4	5	6
c1					.693	
c4			.733			
c5				.689		
c6	.663	.320				
c7			.792			
c9					.798	
c10		.635				
c11		.478		.537		

c12	.330	.732				
c13	.512	.624				
c14			.585			
c15	.675					
c16	.376			.412		
c17	.676		.350			
c18		.323	.326	.383		
c19		.368	.330	-.617		
c20	.643					
c21	.690					
c22	.632		.331			
c23					.328	.632
c24						.815
Գործոնների առանձնացման մեթոդ. սկզբունքային բաղադրամասերի վերլուծություն: Պտտման մեթոդ՝ Վարիմաքս, Կայգերի չափանշով:						

Գործոնների նկարագիրը հինգ սանդղակների համաձայն

Մրանից հետո վերլուծվեցին նոր առանձնացված գործոնները, որոշվեց նրանց համապատասխանությունը Բենետի մոդելին և նրանց մեջ ընդգրկված բովանդակության համաձայն, անուններ դրվեցին.

Աբխազների սանդղակ

III գործոնը աբխազների սանդղակի վրա ամենից հստակ է արտահայտվում, այստեղ խմբավորված դրույթներից բոլոր տարբերություններից պաշտպանության տիպի դրույթն է ներկայացնում: Այս դրույթներն են.

C4. Աբխազները ծուլ են և անգործույթ:

C7. Աբխազներն անշնորհակալ են և անզիտակից:

C14. Աբխազները վրացիներին չեն սիրում: Այդ պատճառով այս գործոնը, Բենետի սկզբունքի համապատասխան, կոչեցինք տարբերություններից **պաշտպանության ենթասանդղակ:**

V գործոնը նույնպես միանշանակ է: Այստեղ բեռնվեց երկու դրույթ տարբերությունների հերքման ենասանդղակից: Այս դրույթներն են.

C1. Աբխազների մշակույթի և ավանդույթների և սովորույթների մասին ոչինչ չգիտեմ:

C9. Երբեք աբխազների մոտ հյուր չեմ եղել:

Քանի որ հերքման տիպի երեք դրույթներից երկուսը խմբավորվեցին, որպես մեկ գործոն, այդ պատճառով, Բենետի սկզբունքին համապատասխան, այս գործոնն անվանեցինք տարբերությունների **հերքման ենթասանդղակ:**

II գործոնի վրա բեռնվեցին երկու, տարբերությունների ինտեգրման տիպի դրույթ և մեկ՝ տարբերությունների հարմարվողականության տիպի դրույթ:

Ինտեգրման դրույթ.

C10. Անհրաժեշտ է ավել գնահատել աբխազների մշակույթը և ավանդույթներն ու սովորույթները:

C12. Ավել եմ ուզում իմանալ աբխազների մշակութային յուրօրինակության մասին:

Հարմարվողականության դրույթ.

C13. Կհյուրընկալեի և կհյուրընկալվեի աբխազներին:

Ճիշտ է, այս դրույթները Բենետի սկզբունքի համաձայն, տարբեր ենթասանդղակների դրույթներ են, իսկ հարմարվողականությունն էլ համեմատաբար պրոբլեմային է՝ ելնելով

իրական քաղաքական իրավիճակից, այդ պատճառով, ըստ մեզ, այս գործոնը կարող է կոչվել տարբերություններին **հարմարվելու** ենթասանդղակ:

I գործոնն աչքի է ընկնում բաղադրամասերի առատությամբ: Այստեղ բեռնվեց վեց դրույթ՝ նրանցից երեքը պատկանում է տարբերությունների ինտեգրման տիպի դրույթներին, երկուսը՝ տարբերությունների հարմարվողականության տիպի են, իսկ մի դրույթը՝ հերքման տիպի:

Ինտեգրման դրույթներ.

C6. Հաճույքով կմասնակցեի ցանկացած միջոցառման, որը կնպաստի արխագների հետ մերձեցմանը:

C15. Հարգում եմ արխագներին, ցանկանում եմ վերականգնել նրանց հետ հարաբերությունը:

C21. Վրացիներս և արխագները միասին պետք է ձևավորենք ավելի առաջադեմ հասարակություն:

Հարմարվողականության դրույթներ.

C20. Ինձ համար ընդունելի է վրաց-արխագական ընտանիքը:

C22. Արխագների հետ կարելի է բարեկամություն անել:

Հերքման դրույթ.

C17. Չեմ կամենում արխագների հետ հարաբերություն ունենալ:

Չնայած նրան, որ Բենետի սկզբունքի համաձայն, այս դրույթները պատկանում են տարբեր ենթասանդղակների, եթե նախատեսենք արխագների հետ հարաբերության այսօրվա դժվարությունները, կարելի է մտածել, որ սանդղակը չափում է վիրտուալ, հայտարարագրի տիպի բացառիկություն (կոնստրուկտ) և համապատասխանաբար, հարմարվողականության սանդղակն էլ կարող է տեղափոխվել դեպի ինտեգրում: Այս

համատեքստում հասկանալի է դառնում այս գործոնի վրա արխագների հետ հարաբերության ցանկություն արտահայտող դրույթի բեռնումը ևս: Այդ պատճառով այս սանդղակը պայմանականորեն անվանեցինք **վիրտուալ ինտեգրման** ենթասանդղակ:

IV գործոնում բեռնված դրույթներից երկուսը տարբերությունների մինիմիզացման տիպի դրույթներ են, իսկ երկուսը՝ տարբերությունն ընդունելու, մի դրույթը տարբերությունից պաշտպանվելու սկզբունք է:

Մինիմիզացման դրույթները

C11. Արխագները մեզ նման ավանդույթների սիրահարներ են:

C16. Արխագների և վրացիների ավանդույթները և սովորույթները նման են:

Ընդունելու դրույթները.

C5. Արխագների հյուրասիրությունը հանրահայտ է:

C18. Արխագներն անվեհեր են:

Պաշտպանության դրույթ.

C19. Արխագերեն լեզուն արհեստականորեն է ստեղծվել:

Չնայած նրան, որ միասին բեռնված դրույթները Բենետի համաձայն տարբեր ենթասանդղակներ են հանդիսանում, նրանց նոր համադրության մեջ անվիճելի է, որ կատրամաբանություն՝ վրացիները նմանություն ունեն արխագների հետ և պաշտպանության դրույթով, իրական դրության նախատեսմամբ, տեղի է ունենում այս նմանության պաշտպանություն: Այսպիսով, սա տարբերությունների մինիմիզացում է՝ նույնության պաշտպանության համար: Այդ պատճառով այս ենթասանդղակն անվանեցինք **կեղծ մինիմիզացման** ենթասանդղակ:

VI գործոնում բեռնված երկու դրույթներից մեկը հարմարվողականության սկզբունքի դրույթին է պատկանում,

երկրորդը՝ տարբերությունների ընդունման տիպի դրույթին:

Հարմարվողականության դրույթը.

C23. Կարոտել եմ աբխազների հետ հարաբերությանը:

C24. Աբխազական մշակույթը ինքնատիպ է: Դժվար է այս գործոնը դասակարգել Բենետի մոդելի համապատասխան, սակայն, քանի որ նրա մեջ մտնող երկու դրույթներն էլ անվիճելիորեն էթնոտելևանտ են, և մեր իրականության մեջ աբխազների հետ հարմարվողականության պակաս հնարավորություն կա, այդ պատճառով այս գործոնը կոչեցինք տարբերությունների **ընդունման** ենթասանդղակ:

Վիճակագրական վերլուծության հետևանքով պարզվեցին ենթասանդղակներում ստացած միջին միավորներում վիճակագրորեն վստահելի տարբերությունները՝ ըստ սեռի ($t=3.3029$; $o.b. =232$; $p<0,05$): Այս հանգամանքի նախատեսմամբ, կարևոր ենք համարում վրացի ուսանողների ինտեմշակութային սենսիտիվության աբխազների սանդղակի վրա չափման արդյունքները քննարկել նաև հետազոտման մասնակիցների սեռի նախատեսմամբ:

Չափման արդյունքների նկարագիրը

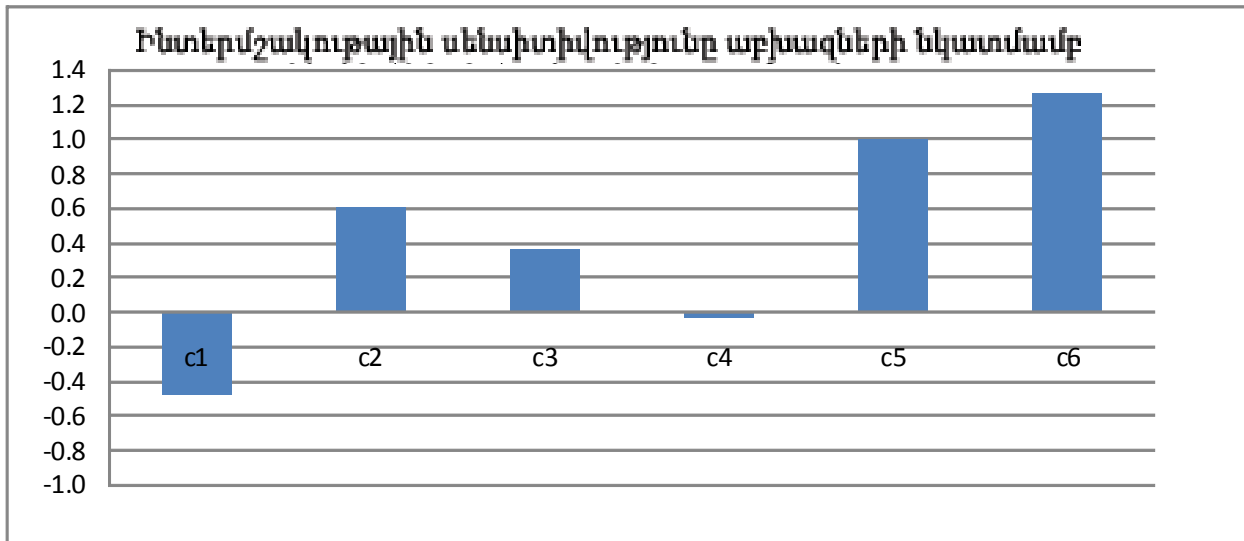
Աբխազների նկատմամբ, վրացի ուսանողների ինտեմշակութային սենսիտիվության սանդղակի համաձայն, չափման արդյունքները ստանալու համար իրականացվեց հետևյալ վիճակագրական վերլուծությունը: Մասնավորապես, որպեսզի պատկերն ավելի հստակ լիներ, ենթասանդղակի վրա ստացած 1-ից մինչև 5-ը միավորներին համապատասխան միավորները տեղափոխեցինք, համապատասխանաբար, -2-ից մինչև 2 միավորներ: Այսպիսով, չափման առավելագույն միավորը կարող է տատանվել -2-ից մինչև 2-ը:

Յուրաքանչյուր ենթասանդղակի համար առանձնացրինք վրացի ուսանողների կողմից ստացած միավորները, այնուհետև միջին թվաբանականի միջոցով հաշվարկեցինք յուրաքանչյուր ենթասանդղակի միջին միավորը: Վերլուծվել է ենթասանդղակների վրա տվյալների միջինների միջև տարբերությունների վստահելիությունը՝ համապատասխան վիճակագրական չափանշի (Paired Samples Test) կիրառությամբ: Պարզվեց, որ ենթասանդղակների միջև տարբերությունը վիճակագրական տեսանկյունից վստահելի է: Ստացված տվյալները ներկայացված են ստորև բերված №3 աղյուսակում և №1 նկարի վրա:

Աղյուսակ №2 Տարբերությունը աբխազների ենթասանդղակների միջինների միջև

Սանդղակ աբխազների նկատմամբ (C)	N	Mean	Std. Deviation
Հերքում	410	-.4768	1.02955
Պաշտպանություն	410	.6033	.77680
Կեղծ մինիմիզացում	407	.3602	.49598
Ընդունելը	407	-.0295	.77308
Հարմարողականություն	410	1.0033	.71995
Վիրտուալ ինտեգրում	408	1.2667	.63262

Նկար №1

Ուշագրավ է, որ արխագների սանդղակի վրա առանձնապես բարձր են հարմարվողականության և վիրտուալ ինտեգրման ենթասանդղակների ցուցանիշները: Ընդունելու ենթասանդղակը համարյա հավասարվում է զրոյի, նրա նշանակությունը բացասական է, սակայն այն աստիճան փոքր, որ չենք կարող խոսել ընդունելու հակադիր ֆենոմենի մասին, փոխարենը գործ ունենք կեղծ մինիմիզացման հետ: Ուշագրավ է նաև այն, որ հերքման սանդղակը բացասական նշանով է, սակայն քանի որ այն բաղկացած է դարձափոխային դրույթներից, դա նշանակում է, որ վրացի երիտասարդների մեջ տեղ ունի հերքման միտումը: Ինչ վերաբերում է պաշտպանության ենթասանդղակին, քանի որ այն դրական ցուցանիշ ունի (նրա մեջ մտնող դրույթները դարձափոխային են), նշանակում է, որ վրացի ուսանողները չեն դրսևորում արխագների նկատմամբ պաշտպանության միտում:

Այսպիսով, առանձնապես բարձր է հարմարվողականության և ինտեգրման աստիճանը, սակայն քանի որ միննույն ժամանակ և հերքումն է բարձր, և մինիմիզացման ցուցանիշն էլ թեքվում է դեպի մինուս, հավանաբար, այս ավելացած զգայունությունը վիրտուալ բնույթ ունի: Ինտերմշակութային սենսիտիվությունը, արխագների սանդղակի համաձայն, վերլուծվեց նաև ըստ սեռերի: Համապատասխան վիճակագրական չափանշի (Independent Samples Test) օգտագործմամբ, հաշվարկեցինք նաև միջինների միջև տարբերության վստահելիությունը: Պարզվեց, որ հերքման և մինիմիզացման ենթասանդղակից բացի, բոլոր տարբերությունները վիճակագրական տեսակետից վստահելի են: Ստացված տվյալները ներկայացված են ստորև բերված №4 աղյուսակում և №2 նկարի վրա:

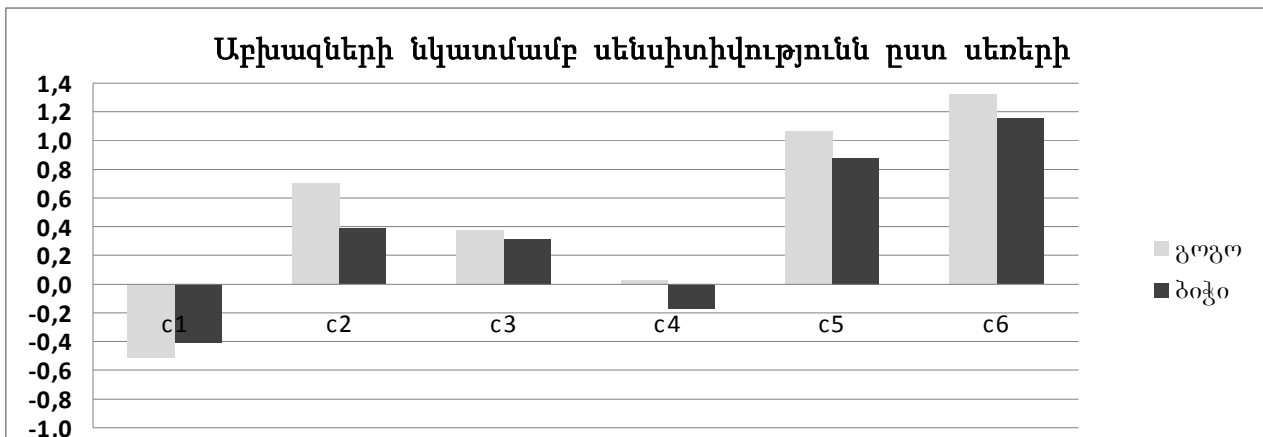
Աղյուսակ №4 Ըստ սեռերի միջինների միջև տարբերությունը արխագների սանդղակի վրա

Արխագների նկատմամբ	Աղջիկ	Տղա
Հերքում	-0.5108	-0.4046
Պաշտպանություն	0.7037	0.3893
Կեղծ մինիմիզացում	0.3813	0.3147
Ընդունելը	0.0341	-0.168
Հարմարվողականություն	1.0621	0.8779
Վիրտուալ ինտեգրում	1.3201	1.1526

Արխագների սանդղակի վրա ըստ սեռի տարբեր արդյունքներ են՝ առանձնապես աչքի է ընկնում պաշտպանության ենթասանդղակը, որտեղ աղջիկներն ավելի բարձր դրական միավոր ունեն, քան տղաները, և ինչը նշանակում է, որ աղջիկները պակաս ունեն

պաշտպանության պահանջմունք: Ընդունելը տղաների մոտ բացասաբար է չափվում: Ուշագրավ է նաև այն, որ արխագների սանդղակի վրա բոլոր ենթասանդղակների դեպքում աղջիկներն ավելի բարձր ցուցանիշ ունեն, քան տղաները:

Նկար №2

Արդյունքների քննարկումը և եզրակացությունները

Արխագների նկատմամբ ինտերմշակութային սենսիտիվության չափման համար ստեղծված հատուկ սանդղակի էմպիրիկ փորձարկման և ստացած արդյունքների գործոնային վերլուծությամբ բացահայտված գործոնները համապատասխան էին որակական և

քանակական աստիճանավորման համաձայն բենետյան մոդելին՝ վեց աստիճանի բաժանված (էթնոցենտրիստությունից մինչև էթնոռելատիվություն): Թեպետ կան նաև բացառություններ, երբ գործոնի բովանդակությունը բոլորովին չի համընկնում Բենետի մոդելի համապատասխան բովանդակությանը և ունի յուրօրինակություն, սակայն ոչ մի առանձնացված գործոնի բովանդակություն

սկզբունքայնորեն տարբեր չէ վերոնշյալ աստիճանավորման համակարգից:

Հետազոտման արդյունքների վերլուծության հիման վրա կարելի է ասել, որ վրացի ուսանողների արխագների նկատմամբ վերաբերմունքում էթնոռեկատիվությունը գերազանցում է էթնոցենտրիստությանը: Դրա հիմք է տալիս այն, որ արխագների սանդղակի վրա հերքման և պաշտպանության ենթասանդղակների միասնական միավորը երկու անգամ հետ է մնում հարմարվողականության և վիրտուալ ինտեգրման ենթասանդղակների միասնական միավորից: Վրացի ուսանողները արխագների նկատմամբ

բացահայտ և հզոր ընդգծված հարմարվողականության և ինտեգրման ցանկություն ունեն:

Վրացի ուսանող աղջիկների և տղաների չափած ինտերմշակութային սենսիտիվության միջին միավորները համեմատելիս (բոլոր վեց ենթասանդղակների ընդհանուր միավորը), պարզվեց, որ արխագների սանդղակի վրա աղջիկների միջին միավորը գերազանցում է տղաների միջին միավորը: Այսպիսով, իզական սեռի վրացի երիտասարդներն ավելի բարձր ինտերմշակութային զգայունություն ունեն արխագների նկատմամբ, քան՝ արական սեռիները:

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

- Բենետ(1993) -Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), *Education for the intercultural experience*. Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Բենետ (1998) - Bennett, M. J. (1998). Intercultural communication: A current perspective. In M.J.Bennett (Ed.), *Basic concepts of intercultural communication: Selected readings*. (pp. 1-34). Yarmouth, ME: Intercultural Press.
- Տաբատաձե, Նազվիշվիլի (2008) – Տաբատաձե Շ., Նազվիշվիլի Ն., Ինտերմշակութային կրթություն, Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման կենտրոն, Թբ., 2008

Mzia Tsereteli

Irine Gedevanishvili

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

Measurement of Georgian students' intercultural sensitivity towards Abkhazians

ABSTRACT

Presented article is a part of the large scale research which was conducted to measure intercultural sensitivity in youth and includes developing the instrument to measure intercultural sensitivity of youth towards all the ethnic groups living in Georgia and the results of this research. Methodological basis of the study is Bennett's developmental model of intercultural sensitivity (DMIS). Instrument of the research is specially developed questionnaire measuring intercultural sensitivity with five main scales (Azerbaijani, Armenians, Abkhazians, Ossetians and North-Caucasians), each of which includes five sub scales. The questionnaire is created using the approved method of instrument development. The instrument of measuring Georgian student's intercultural sensitivity towards Abkhazians and the results are described in the article. 410 Georgian students (279 females and 131 males) participated in the research; the average age of the participants is 19.89. Based on the results of the research, six subscales of intercultural sensitivity towards Abkhazians were revealed: denial, self-defense, pseudo-minimization, acceptance, adaptation and virtual integration.

It was revealed, that in the attitude of Georgian students towards Abkhazians, ethno-relevance predominates over ethnocentrism. Georgian students have obvious and strongly expressed desire of adaptation and integration with Abkhazians. Georgian female students have higher intercultural sensitivity towards Abkhazians than males.